

L'olivera

(ALDC, V, 985. L'olivera)

Els noms més estesos d'aquesta oleàcia (*Olea europaea*), cultivada a la regió mediterrània, són *oliu*, *olivera* i *oliver*. *Oliu* (var. *auliu* 1-3, 7) prové del llat. vg. OLIVU i és cognat del cast. *olivo* i de l'it. *olivo/ulivo*; podria ser una continuïtat d'àrea lingüística de l'oc. *oliu*, on també es diu *olivier*; concentrat avui en el ross., devia conèixer una àrea més meridional, com ho justifica la toponímia (*Olius* [Solsonès] i els diversos topònims *Montoliu* esparsos pel Principat). *Oliver* (var. *auliver*) és un der. de *oliva* (< llat. OLIVA 'oliva; olivera') amb el suf. *-er* (< -ARIU), aplicat a noms d'arbres (com *taronger*, *ametller*, *avellaner*, etc.); documentat ja al s. XI, sembla anterior a *olivera* (s. XIII), que s'ha format amb el suf. *-era*; presenta també la var. *alivera* 36, 42, resultat d'una centralització de *o-* inicial (com dial. *acupar* 'ocupar', *desacupar* 'parir', *haspial* 'hospital', etc.;

veg. Veny, 1999 c). Per a la distribució de la pronúncia diftongada, veg. mapa 585.

L'alg. ha preferit la formació perifràstica, *arbre de l'oliva* 85 (pron. [aβra de r ur'iva]), seguint el model sard; més rar és que trobem la mateixa estructura en l'àrea nord-occ., *albre d'oliva* 125, més freqüent que *olivera*.

Geolingüísticament, *olivera* és el significat més estès (cat. central, val., tort., bal.) enfront de *oliver*, del cat. nord-occ., i *oliu*, del ross.; aquest hauria perdut terreny a favor de *olivera*, a la qual, malgrat la seva documentació, més tardana que la de *oliver*, no es pot atribuir prioritat cronològica sobre *oliver*.

Són mots normatius *oliver*, *olivera*; *oliu* 'l'lenya d'olivera', des del DGJ, 1932; *oliu* 'olivera', des del DIECJ, 1995.

